

Politicologie en de veranderende politiek

Politicologie en de veranderende politiek

*Onder redactie van
Philip van Praag*

Amsterdam University Press

Ontwerp omslag: Gijs Mathijs Ontwerpers, Amsterdam

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6298 448 6

e-ISBN 978 90 4853 514 9

DOI 10.5117/9789462984486

NUR 754

© Philip van Praag / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2017

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

Voorwoord	7
-----------	---

Deel 1 Algemene politicologische thema's

1	Politiek en macht	11
	<i>Wouter van der Brug en Eelke Heemskerk</i>	
2	Sociale en politieke ongelijkheid	33
	<i>Marcel Maussen en Armen Hakhverdian</i>	
3	Naties, nationalisme en natiestaat	59
	<i>Luuc Brans, Theresa Kuhn en Tom van der Meer</i>	
4	De verzorgingsstaat onder druk	77
	<i>Franca van Hooren</i>	
5	De Nederlandse consensusdemocratie	97
	Achtergrond en toekomst	
	<i>Philip van Praag</i>	

Deel 2 Actoren in de politiek

6	Burgers en politiek	125
	Politieke participatie en politiek vertrouwen	
	<i>Tom van der Meer</i>	
7	Verkiezingen, scheidslijnen en kiesgedrag	147
	Van stabiliteit naar volatiliteit	
	<i>Wouter van der Brug, Philip van Praag en Cees van der Eijk</i>	
8	De transformatie van politieke partijen	173
	<i>Gijs Schumacher</i>	

9	Belangengroepen en sociale bewegingen	189
	<i>Joost Berkhout en Marcel Hanegraaff</i>	
10	Politiek en media	213
	<i>Philip van Praag</i>	
	Over de auteurs	237
	Register	241

Voorwoord

De maatschappij in en buiten Nederland ondergaat ingrijpende veranderingen. Nieuwe stromingen, bewegingen en ideeën spelen een steeds belangrijkere rol, traditionele machtsposities brokkelen af, nieuwe machten komen op. Deze veranderingen geven soms aanleiding tot het stellen van nieuwe vragen. Soms kunnen we veranderingen begrijpen met bestaande inzichten en theorieën, maar soms dienen we onze theorieën juist aan te passen in het licht van de nieuwste ontwikkelingen. Veel verandert in de politiek, veel zaken staan ter discussie, maar niet alles. Sommige praktijken, opvattingen en gedragingen tonen ook een verbazingwekkende continuïteit.

Een belangrijk kenmerk van deze inleidende bundel in de politicologie is dat hij vanuit een sterk vergelijkend en vaak ook historisch karakter naar politieke ontwikkelingen kijkt. Deze aanpak vindt zijn rechtvaardiging in het gezegde dat wie slechts één land kent géén land kent. De achterliggende gedachte is dat je veranderingen in een land pas kunt plaatsen en interpreteren als je ze vergelijkt met ontwikkelingen in andere landen. Het kan laten zien dat veel ontwikkelingen van land tot land verschillen, maar wel een vergelijkbare achtergrond hebben. Veel hoofdstukken in deze bundel hebben de ontwikkelingen in Nederland als vertrekpunt om veranderingen te beschouwen en te analyseren. Toch is deze bundel is geen inleiding in de Nederlandse politiek, maar in de politicologie als wetenschappelijke discipline.

De bundel kent twee delen. In het eerste deel wordt een aantal belangrijke actuele thema's behandeld. De thema's worden systematisch geïntroduceerd en gekoppeld aan maatschappelijke en politieke veranderingen en nieuwe wetenschappelijke inzichten. Het gaat om onderwerpen als het politicologische kernbegrip macht, de ontwikkelingen op het terrein van politieke (on)gelijkheid, het groeiende belang van collectieve identiteit en nationalistische gevoelens, de toekomst van de verzorgingsstaat en de consensusdemocratie.

In het tweede deel gaat het om de rol die burgers, groepen en organisaties, meestal aangeduid als actoren, spelen in de hedendaagse politiek. Het gaat dan onder andere om het politieke gedrag en de opvattingen van burgers en hun veranderende partijvoorkeuren, maar ook om de wijze waarop politieke partijen hiermee omgaan. Het gaat over het toenemende belang van belangengroepen, maar ook over de macht van de media in de huidige politiek.

Dit boek kent een lange voorgeschiedenis. Al in 1991 verscheen een bundel onder de titel *Maatschappij, macht, Nederlandse politiek*. In de loop van de jaren zijn er steeds nieuwe bundels verschenen die een centrale rol speelden in het inleidende onderwijs in de politicologie voor eerstejaars studenten. Uwe Becker was de drijvende kracht achter deze bundels. In 2006 verscheen *Politicologie, basisthema's en Nederlandse politiek*, onder redactie van Uwe Becker en Philip van Praag. Dit boek was na meer dan tien jaar aan een drastische herziening toe. Bijna alle bijdragen aan deze bundel zijn nieuw, slechts een enkel hoofdstuk is deels gebaseerd op een eerder hoofdstuk. Uwe Becker is helaas in 2014 op veel te jonge leeftijd overleden. Hij heeft een groot en belangrijk stempel gezet op het inleidende onderwijs in de politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Deze inleidende bundel zet de door hem gestarte traditie voort.

Philip van Praag
Amsterdam, juni 2017